

İmam Mâlik'in hadislerini topladığı için "Mâlikî" diye tanınan Reyli hadis hâfızı Ali b. Hüseyin b. Cüneyd, İmam Mâlik'in *el-Muvaṭṭa'*'da bulunan ve bulunmayan bütün rivayetlerini Ebû Zür'a kadar mü-kemmel bilen başka bir kimseye rastla-madığını belirtmiş, Medine kadısı Ebû Mus'ab ez-Zührî, Mâlik b. Enes'i ve da-ha başkalarını da gördüğünü, fakat ha-yatta Ebû Zür'a gibi birine rastlamadı-ğını ifade etmiştir. Ebû Ya'lâ el-Mevsilî, güçlü hâfizalarıyla isim yapanların ge-nellikle abartıldığını, ancak Ebû Zür'a'n-ın şöhretinden daha büyük bir şahsi-yet olduğunu söylemiştir.

Nâfile ibadete düşkün olan ve Ebû Zür'a'yı Bağdat'a geldiğinde misafir eden Ahmed b. Hanbel, o günden itibaren onunla hadis müzakere etmeyi nâfile namaz kılmaya tercih etmişti. Zehebî'nin işaret ettiği gibi Ebû Zür'a'nın son derece müttaki olması tenkit üslubuna da yansımış, arkadaşı Ebû Hâtim'in ak-sine râvileri insaflı ifadelerle tenkit et-miştir.

Son derece basit giyinip sade bir ha-yat yaşamayı çok istemesine rağmen dünyayı terk ve ihmal etmediğini gös-termek için giyimine de dikkat eden Ebû Zür'a er-Râzî hakkında Sa'dî el-Hâşimî, üç ciltten meydana gelen *Ebû Zür'a er-Râzî ve cühûdühü fi's-sünneti'n-ne-beviyye* adlı bir eser kaleme almıştır. Eserin I. cildinde Ebû Zür'a'nın hayatı ele alınmış, II. ciltte onun *Kitâbü'd-Ḍu'a-fâ'* adlı eseri nesredilmiş, III. ciltte ise İbn Ebû Hâtim'in *el-Cerḥ ve't-ta'dil'i*, Zehebî'nin *Mizânü'l-i'tidâl'i* ve İbn Ha-cer el-Askalânî'nin *Tehzîbü't-Tehzîb'i* gibi eserlere dayananrak Ebû Zür'a'nın *Kitâbü'd-Ḍu'a-fâ'*'da geçmeyen 274 râ-vi hakkındaki tenkidi, 825 râvi hakkın-daki ta'dîl'i bir araya getirilmiştir.

Eserleri. Ebû Zür'a'nın günümüze ula-şan tek eseri *Kitâbü'd-Ḍu'a-fâ'* ve'l-kezzâbîn ve'l-metrûkîn min aşhâbi'l-ḥadis'tir. Eser, Berzâ'nin hadis râvileri hakkındaki sorularına Ebû Zür'a er-Râ-zî ile Ebû Hâtim er-Râzî'nin verdikleri cevaplardan meydana gelmektedir. Bu cevapların büyük kısmının Ebû Zür'a er-Râzî'ye ait olduğunu söyleyen Sa'dî el-Hâşimî, eseri Köprülü Kütüphanesi'nde-ki yegâne nüshasına (nr. 40/3) daya-narak Ebû Zür'a hakkında hazırladığı üç ciltlik çalışmanın II. cildi olarak yayımla-mıştır (Medine 1409/1989). Sa'dî el-Hâ-şimî'nin tesbitlerine göre muhtelif kitap-larda, Ebû Zür'a er-Râzî'nin günümüze

ulaşmadığı anlaşılan şu eserlerinden do-laylı olarak söz edilmektedir: *ez-Zühd*, *Fevâ'idü'r-râziyyîn*, *Fezâ'il*, *A'lâmü'n-nübüvve* (*Delâ'ilü'n-nübüvve*), *es-Si-yer*, *el-Muḥtaşar*, *el-Eṭ'ime*, *el-Ferâ'iz*, *eş-Şavm*, *el-Âdâb*, *el-Vudû'*, *eş-Şüf'a*, *el-Eirâd*, *el-İlel*, *el-Cerḥ ve't-ta'dil*, *Beyânü ḥata'i Ebî Abdillâh Muḥam-med b. İsmâ'il el-Buḥârî fî Târîhihi*, *et-Tefsîr*, *eş-Şahâbe*, *el-Müsned*.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Ebû Hâtim, *el-Cerḥ ve't-ta'dil*, I, 328-349; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, X, 326-337; İbn Ebû Ya'lâ, *Ṭabaḳâtü'l-Ḥanâbile*, I, 199-203; İbnü'l-Cevzî, *el-Muntazam*, V, 47-48; Zehebî, *A'lâmü'n-nübela'*, XIII, 65-85; a.m.f., *Tezki-retü'l-huffâz*, II, 557-559; İbn Manzûr, *Muḥ-taşaru Târîhi Dimaşk*, XV, 333-340; İbn Receb el-Hanbelî, *Şerhu İleli't-Tirmizî* (nşr. Nüred-din İtr) [baskı yeri yok], 1398/1978, I, 221-224; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, VII, 30-34; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, II, 148-149; Kettânî, *er-Risâle-tü'l-müsteṭrafe*, s. 64; Sezgin, *GAS*, I, 145; Sa'dî el-Hâşimî, *Ebû Zür'a er-Râzî ve cühûdühü fi's-sünneti'n-nebeviyye*, Medine 1409/1989, I-III; a.m.f., "er-Ruvât ellezîne künnü bi-Ebî Zür'a", *Mecelletü'l-Câmi'ati'l-İslâmiyye*, XV/58, Medine 1403, s. 29-70.

M. YAŞAR KANDEMİR

EBÜBEKİR AĞA

(ö. 1172/1759)

Lâle Devri'nin
ünlü hânende ve bestekârı.

Eyüp Sultan semtinde doğduğu için Eyyübî lakabı ile tanınan bestekâr ha-yatını İstanbul'da geçirmiştir. Kaynak-larda doğum tarihi ve çocukluğu ile ilgi-li bir kayıt yoksa da genç yaşta Ende-run'a alındığı bilinmektedir.

Güzel sesi ve müsikeye olan kabiliye-tiyle kısa zamanda meşkânede müsi-ki öğrenmeye başlayarak temel bilgileri edindi. Kiler ağaları arasına girip çavuş unvanını aldıktan sonra da müsi-ki sa-hasında çalışmalarını sürdürüp kendini iyice yetiştirdi. Saray fasıl heyeti reisi

olarak serhânenelik ve Enderun'da mü-siki hocalığı görevlerinde bulundu. Hacca gidip geldikten sonra vefat etti ve Çar-şıkapı'daki Sinan Paşa Medresesi hazî-resine defnedildi.

Mezar kitabesinde seyyid olduğu be-lirtilen Ebübekir Ağa'nın şöhretinin par-lak zamanları III. Ahmed (1703-1730) ve I. Mahmud (1730-1754) devirleri olmuş ve sarayda bu iki padişahla devrin ileri gelenlerinden yakın ilgi görmüştür. Hâ-nendeliğinin yanı sıra yaptığı bestelerle de Lâle Devri'nin önemli müsişinasları arasında haklı bir ün kazanmıştır. Ebû İshakzâde Esad Efendi *Atrabül'âsâr'*-da, onun bir nazariyat kitabı olan *Ed-vâr'*ından ve 150 civarında bestesinden bahsetmekteyse de bugüne kadar adı ge-çen eserin herhangi bir nüshasına rast-lanmamıştır. Ancak kendi tertiplediği ve içerisinde yapmış olduğu bestelerin güf-telerine de yer verdiği mecmuasının mü-ellif nüshası İstanbul Üniversitesi Kü-tüphanesi'nde bulunmaktadır (TY, nr. 5658). Gerek bu mecmua gerekse baş-ka yazma güfte mecmualarında "Bekir Çavuş", "Eyyübî Bekir Ağa" gibi başlık-lar altında birçok eserine rastlanan bes-tekânın bazı şiirler de kaleme aldığı söy-lenmektedir. Peşrev, saz semâisi, kâr, beste, semâi ve şarkı formundaki bu bestelerinden ancak kırk dokuzunun no-tası günümüze ulaşabilmiştir. Kaybolan eserleri arasında Kara İsmâil Ağa, İbrâ-him Çavuş, Ahmed Çavuş, Hekimoğlu Ali Paşa ve Tabî Mustafa Efendi ile bera-berce besteledikleri altmış beş mısralık büselik-aşırın makamındaki kârî önem-li eserlerdendir. Coşku lu bir üslûbun hâkim olduğu bestelerinde, bol ve ori-jinal melodilerle süslenmiş sağlam bir ses örgüsü dikkati çekmektedir. "Bir âfet-i meh-peyker ile nûktelerim var" mısraı ile başlayan darbeyn usulündeki mâhur bestesi onun şaheseri olarak ka-bul edilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Ebübekir Ağa, *Mecmua*, İÜ Ktp., TY, nr. 5658, vr. 13^a, 72^b, 79^b, 81^b, 89^b, 90^a; Esad Efendi, *Atrabül'âsâr*, İÜ Ktp., TY, nr. 6204, vr. 5^b-6^a; Ezgi, *Türk Musikisi*, I, 67-68, 236-237; II, 116-117, 124-125, 145-148, 157-159, 188-189; III, 204-205, 209-212; IV, 100-107; İhsan Hisarlı, "Bestekârlarımızın Mezarlarına Dair Bir Ted-kik", *MM*, sy. 74 (1954), s. 38-39; Ahmed Re-fi, "Enderunlu Şairler, Hattatlar ve Musiki San'atçıları Tezkiresi" (nşr. Rifki Melül Meriç), *İstanbul Enstitüsü Dergisi*, sy. 2, İstanbul 1956, s. 153-157; Rifki Melül Meriç, "Ebübekir Çavuş (Eyyübî)", *İst.A*, IX, 4849-4851; Öztu-na, *BTMA*, I, 241-242.

NURİ ÖZCAN

Ebübekir Ağa'nın Sinan Paşa Medresesi haziresindeki mezar - Çarşıkapı / İstanbul